

De ravenveer

Ida Gerhardt

bron

Ida Gerhardt, *De ravenveer*. Athenaeum-Polak & Van Gennep, Amsterdam 1970

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/gerh002rave01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Terugkeer

*Machtig baken, lichtende in de nachten,
wenk het schip, dat veilig de kust bereike
die de vaart, de eenzame, haast volbracht heeft,
lang in den vreemde.*

*Zwerveling aan kusten bevolkt met vogels,
zelve zij geschapen met zware wiekslag.
Die, beschroomd als zij, ik vermag te geven
niets dan dit éne:*

*Ingehuld te staan op de donkere aarde,
liefdeblind, en zwijgend het schip verbeiden,
ademloos welhaast als het langzaam nadert
onder de sterren.*

Verzen van Holland

Het erfgoed

Vooroudertrots: goed ingeklonken land.
Ik heb een aard die ingeklonken is
en uitverweerd. Waarin gezonken is
tot zware grond een laag van tegenstand.

Moerdijk

Aalscholvers braken door de wolken heen.
En vliegend vormden zij een sterrebeeld.
Cassiopeia. Het bleef onverdeeld
tesamen, tot het boven Dordt verdween.

In Memoriam Patris

Mijn vader heeft de waterlaarzen aan.
Wij samen zijn de Lekdijk afgekomen.
Ik ben voor mijn verjaardag meegenomen:
hij moest vandaag bij het gemaal langs gaan.

Gemaal: dat is je vader horen noemen
die vreemde woorden van een andere taal
als hij de waterstand leest van de schaal;
te ademen in het onbenoembaar zoemen
dat gonzend omgaande aanwezig is.
En, niets te zeggen als hij bezig is:

‘Dàt is een man, daar kun je staat op maken’.
Als op de zaken orde is gesteld
doen wij op huis aan. Een lucht van geweld:
Gorcum ligt al door wolken overkraagd.
Geen noodweer en geen wereld kan mij raken
als hij, het laatste stuk, mij op de schouder draagt.

De erfgenamen

De vleugels wijd, het hoofd hoog opgestoten,
immer trotserend wat te naderen waagt,
een wilde zwaan, in zijn domein belaagd:
het boegbeeld. Licht en donker overvloten
kroont hij het schip, dat immer uitgedaagd
door verten achter verten, schuimomvlaagd
zijn weg ploegt. - Dat de in zichzelf besloten
werende naam 'de drie gezusters' draagt.

De zware last

Er zijn soms maanden dat ik nooit alleen
mag zijn en ik verdraag het zonder klagen:
gehangen om mijn hals een molensteen.
Zo zag ik eens een hond een baksteen dragen
die om zijn nek hing aan een knellend touw;
hij wilde telkens zwerven, zei de vrouw,
daartegen hielpen etensbak noch slagen.
En schuw zocht hij mijn hulp, slepend zijn steen.

Mijn broeder hond, het mag niet dat gij zwerft,
of sterft diep in het stille bos alleen.
Uw broeder mens als hij ten leste sterft,
hij draagt als gij zijn steen, vel over heen:
de zware mensen, legerend om hem heen.

Onder de Brandaris

Dit is het huis genaamd de duizend vrezen.
Hij die er slapen wil hij zal er waken.
Een oppermachtig licht slaat er zijn kruisen.
Met interval van donkere seconden
waarin de branding zwaarder schijnt te ruisen
verschijnt een mene tekel op het laken:
en wat geweest is, het wordt zwart bevonden.
Ik was hier 'snachts, ik was in duizend vrezen,
vrezen des doods, waarvan ik niet kan spreken,
in een gericht van licht alleen gelaten.
En aan de dageraadstrand alleen gebleven,
met licht getekend en genoemd met name,
van onuitwisbaar licht het zegel dragend.
Wat ik geschreven heb heb ik geschreven.
Hij doopt met licht. Ik waag het hem te vrezen.

Constellatie

Een woord van Achterberg: het sterregrint.
Geen sterveling dan hij zou het bedenken
en een melkweg in drie syllaben schenken;
hoe meer je kijkt, hoe meer je er in vindt.
Was het het kiezelpad rondom zijn huis
dat werd tot sterrestelsel onverwacht?
Of heeft hij buiten in de heldere nacht
- edelman, bedelman, wichelaar, kind -
gedacht aan figuraties van wit grint?

Het vers van Gorter

Het vers van Gorter heeft de geur van graan
dat bloeit en stuift: die reuk van hemels zoet
met erdoorheen het aardse evengoed;
dat zegt de tarwe en het brood al aan.

En koren geurt weer uit het brood vandaan.
Hij schreef vanuit die kringloop overvloed
- het waait ons uit de woorden tegemoet -
het vers dat in het zonlicht kan bestaan,

de volle dag trotseert. Het voedt als brood
en bloeit als koren, stuifmeelovertrild.
Het vers van Gorter: franke gulheid noodt

dat wie hier nadert toch de honger stilt
die hij verborg of nimmer uit kon spreken.
Brood met de geur van graan. Gij moogt het breken.

Seghers

Septemberlicht door de wolken,
diafaan, tot stralen gebroken,
of zalig worden gesproken
dit laagland en wie het bevolken.
Licht waarvan geen vreemde kan weten,
het verzadigde, waterbevvrachte.
Die Hercules was geheten,
hij was het te etsen bij machte.

Afscheid van Holland

Twintig jaar vrijheid, twintig jaar verraad
aan het edelste. Ik hard u, Holland, niet
met dit gelaat, waarop geschreven staat:
ziehier die zich voor geld aan ieder biedt.

Het valt mij zwaar dat ik mijn land verlaat.
't Ware tè zwaar als ik het niet verliet:
gelijk een mens die van een mens weg gaat,
niet hardend dat hij hem ontluisterd ziet.

Ik had u lief en leerde u verachten,
Holland. Ik groeide op onder uw stem:
het water dat als kind mij wakker riep

wanneer het stormde onder Woudrichem.
Nòg gaan de wolken over het Hollands Diep.
Gij zijt mijn land, gij blijft in mijn gedachten.

De dageraad

and death shall be no more

Zwanen, steekt de trompet:
heft schallend het Halleel aan;
gij zijt de vogelaar ontgaan.
Zijn netten had hij gezet.

Hij heeft u geen veder geroofd:
op de grens van de nacht en de dag
vliegt gij, met bruisende slag,
met al morgenrood om het hoofd.

Ik ben op de aarde maar klein;
ik kan naar u opzien alleen,
die trekt, recht over mij heen,
naar de meren om vrij te zijn.

aan de nagedachtenis
van twee joodse vrienden,
gevallen in het verzet
1942

De tempelroof

Ik zou wel aan de klaagmuur staan
om u, mijn land, als er een was:
maar ik, ik weet niet waar.
Ik weet alleen:
waar goud en brons het licht kon zijn,
liggen de vreemden in het gras
en drinken uit ùw schaal de wijn,
heffen ùw kandelaar.

Een Hollands onweer

Ik sta te schuilen onder het wagenkot;
het rommelt nog, maar is haast afgebuid.

De boer verschijnt, kijkt of het al wat wordt
en zet de emmers voor het melken uit.

‘Volk op het erf, ik heb het er niet op’
lees ik uit het verzetten van zijn pet.

Roepend alvast ‘we hebben het gehad’
rep ik mij langs de plassen van het erf

en wring mij zijdelings door het knarsend hek
dat ik, gelijk geschreven staat, goed sluit.

Ik zie dit sedert welhaast dagelijks terug:
ik zou nog iedere grashalm kunnen tekenen.

Er is iets anders wat ik niet bevat.
Terwijl het was, wist ik met zekerheid:

‘Ik ken het al. Eigenlijk was het eerder.’

Dodenherdenking

De namen der gevallen
die wij zo snel vergaten
worden soms nog gezongen
bij monde van de stormwind.

Dan: luister aan de palen.

Ik hoorde het eens vervaarlijk
onder Zalk en Veecaten -
te zwaar haast voor de masten
en de metalen draden.

Verzen van overzee

Ultima Thule

Daar waar de zware nevels hingen
waarden zij om als nevelingen,
de trage schapen, met geblaas
klagende om de dageraad.
En nevens ieder was het lam.
Alleen de eenzame bleef stom,
de heerser, voerende zijn straat,
de zwaargevachte machtige ram.
Homerisch is dit land. Er gaat
van het toevallige niets om.

De zalmen

Zij zijn gegaan. Na middernacht.
Stroomop, in voortstuwende stoeten -
stroomopwaarts: op de gronden aan.
Waar het bereid getij verwacht
die krachtens ingeschapen moeten
elf stroomversnellingen bestaan,
de waterval met staarten slaan;
die tartende de zwaartekracht
tegen de katarakt opgaan.

De afwijzing

Ik schrijf u met de ravenveer,
Mijnheer.
Mijn eer uw eer
uw hart mijn hart
heeft niets gemeen.
Ik schrijf u met de ravenveer.
Ik schrijf u met het ravenzwart
het teken: neen.

Wayside inn

Een man die op een narwal lijkt
en somber naar mij koeterwaalt,
staande niet van mijn tafel wijkt
terwijl mijn kaak het voedsel maalt.
Vast gaat het over vis en vangen.
Hoe gaarne zag ik hem gehangen
die heel mijn heimwee hier vertaalt.

Eileen

Het is een feeks, een helleveeg,
zij haalt mijn erf van bloemen leeg,
steekt snel haar tong uit voor het raam,
leest een boeket van woorden saam
als distels, om mij toe te gooien.
Komt later aan de keuken schooien,
een klein geraamte van vier jaar.
En als de sneden zijn verslonden,
geeft zij één tel haar ogenpaar
vrij. - Ergens in die groene gronden
lijkt zij op mij, lijk ik op haar.

De dageraad

Ik zag een kalfje bij de moeder drinken,
een stille handeling die hier nog mag.
Zij stonden in de aanbreekende dag
half slapend in dit drinken te verzinken,
wazig in nevelen, nog haast verborgen.
Over het witte gras heen kwam de morgen.
Bevreesd waadde ik weg van wat ik zag.

Julinacht

De dag was nog bevracht
met geuren. Onverwacht
de omslag van het weer.
Jaarkentering en keer.
Orion dooft zijn pracht.
Langzaam valt in de nacht
de statige regen neer.

Fragment

Als grote rozen voor een donkerend raam
de strofen, met het weggeborgen hart
van purper, haast versomberend tot zwart.
Als grote rozen voor een donkerend raam.
Sappho, de ondoorgrondelijke naam.

Zomernacht

Onder de Archipel der sterren
lig ik op de allene heuvel,
lig ik bij de allene woning.
Ik woon alleen, ver van de mensen.
Waar denk ik aan? Dat ik moet sterven,
want alle schepselen moeten sterven.
En dat die éne ik zó liefheb
dat deze liefde niet zal sterven,
maar wordt gesteld onder de sterren.

Brieven der vrienden

Achter een woord verscholen
leeft het geheime leven.
Gij moet u daar niet begeven.

Ge zoudt er kunnen verdwalen
in grote verlatenheden,
of gentianen vertreden.
Of er was misschien een moeras.

Ik heb mij daar ééns gewaagd.
Altijd is mij bijgebleven
het hert dat ik op had gejaagd.

Het doodsbericht

Langzaam zie ik hen gaan
die ik nog bij mij had,
de bocht om van het pad.
Wat gouddoorschenen stof,
dan wordt het in de hof
nog stiller dan voorheen.
De liefsten. - Eén voor één.

Rouwtijd

blow, blow, thou winter wind

Blaas, blaas, oostenwind,
onbarmhartig door ons heen:
beter met de storm alleen
dan dat doodsgeur blijft omwaren
onze huid en onze haren.
Beter koud in merg en been.

Blaas, blaas, oostenwind.
Mocht die vlijmend wij ontberen
ongezien hier wederkeren,
dat zij het huis gezuiverd vindt
- onveranderlijk het hare -
kuis en helder, wit van wind.

Tweespraak

De vogel eenzaam op het dak
spreekt tot de wind om het huis:
‘daarbinnen leeft een
die is alleen,
en toch hoorde ik dat zij sprak.’

En dan spreekt de wind om het huis
tot de vogel eenzaam op het dak:
‘daarginder leeft een
die liet haar alleen.
Zij zegt het woord dat hij brak.’

De herschepping

Als Orpheus bij de lier zong gingen stenen
bewegen, takken van machtige eiken
wilden met handen naar elkander reiken,
de wilde dieren van het bos verschenen,
die luisterend zich bij hem nedervleiden
en bomen kwamen nader op de tenen.
Een witte wolk is daar zómaar gedaald.
Dit had mijn ouder zusje mij verhaald;
zij zei: 'hij zingt het, maar het heeft géén woorden.'
En die nacht droomde ik van een groot geruis,
en dat, terwijl ik Orpheus spelen hoorde,
mijn ouders wandelden door het trappenhuis.

Het verlaten huis

Steeds rond het uur van middernacht,
gelijk de schim van Hamlets vader
verschijnt hij en komt slepend nader,
stokoud, afzichtelijk van verval,
een ezel met verflarde vacht
en al ontblote tandenwal.

En heffend het skeletgelaat
hijgt hij met hese en doffe zuchten
de aanklacht van wie is gesmaad
en doet mij wraak en onheil duchten,
het aan mijn muren schurend dier.
O Hamlets vader, o King Lear,
vertwijfeld mij uw aanklacht maakt
om wat ik schrikkelijk heb verzaakt.
Mijn vader, mijn vader die ik verliet,
wiens ouderdom ik verstiet!

Het rotseiland

De kust komt onder zware luchten,
Atlantisch, en bij vallend tij
scharen zich sombere vogelvluchten
tot de afreis. Straks vertrekken zij.

Het nadert dat ook ik moet keren
van deze golfbesprongen grond.
Als het winterd zullen zij mij weren
van haard en broodkorf: vreemde hond.

Avondhemel

Daar, aan het westelijk zwerk,
in wolken, onverwacht,
Hendrickje Stoffels, thans geschapen werk
van Rembrandt, dat mij door zijn macht
ontzet. Zij is het, geen dan zij,
lieflijk en groots. In wolken onverwacht.
Ik heb geschreid om Holland deze nacht.
Waarom van overzee verschijnt gij mij?

Het vers

Langs de nachthemel komen
de zomen van de morgen.
Het slaapt nog, bij mij geborgen;
het slaapt nog - ongenomen.

De schrijver

Geduldig is het papier:
met tekenen wordt het beschreven,
met leven en dood overweven;
het papyrusblad van de Rivier.

Dragend, het geduldig papier,
de syllaben binnen zijn rand;
en tot de rol wordt het gewonden,
met het zegel tot stomheid gebonden.
Straks rust het onder het zand.

Draag gij, geduldig papier,
de woorden door mij geschreven,
de enige mij gebleven
sedert zij van mij ging:
‘slaap vredig, mijn lieveling.’

Het Weerzien

Incantatie

Ik draai gestadig de getallen.
Steden en straten zijn vervallen

opdat de éne mag verschijnen
die in het kruispunt is der lijnen.

Ik draai gestadig de getallen

en er verduisteren blokken huizen,
dat, waar de laatste lijnen kruisen,

moge verschijnen huis en naam.
Daar, achter het verlichte raam,

is, in het hart van de getallen,
de stem - de enige van allen.

Het bondgenootschap

Wie zelf de wijde wateren is gewend
laat zwijgend de ander in zijn element.
Men groet elkaar met de ogen. In de Lekbocht
heb ik als kind een visotter gekend.

Het weerzien

Immer vervaarlijk blijft het schilderij.
Rivierlandschap van Salomon Ruysdael.
Rivierlandschap met veer en overhaal.
De zomer is voorbij. Octoberlicht.
Statig vaart onder wolken, tegen tij,
het grootzeil op, ik denk komend van Dordt,
een machtige tjalk. Licht wordt er uitgestort
in gouden banen, maar de atmosfeer
draagt al verandering. Er komt onweer.
Van overzee, in tweespalt levenslang,
aanzie ik Holland, in dit groots gericht
van licht en donker. - Vóór zijn nedergang.

Studentenkamer

Daar, in de Donkere Gaard,
waar mijn eerste kamer ik had,
diep in de binnenstad,
zat ik te werken: ik las
over het woord quintessens.

En in die donkere Gaard
strekte ik mijn hand uit; ik at
van de boom van goed en van kwaad:
en het vers werd mij geopenbaard.
Ik zag het neerslaan, ontstaan.

Een vreemdeling ben ik op aarde.
Dit is in haar donkere gaarde
waarvoor ik sedert besta:
het vers - een kristal, een heelal:
quinta essentia.

De dader

Zwarte regelen op het wit papier.
En niets anders had ik ooit te geven.
Wilt gij laken wat er staat geschreven,
sla het blad slechts op: en het is hier.
Zwarte regelen op het wit papier.
Jong een dwaas en oud een dwaas gebleven.
Wilt gij oordelen over mijn leven,
sla het blad slechts op: en ik ben hier.

Verwachting

Smeltwater uit de bergen, raak mij aan:
de sterren kenteren en de nieuwe maan
voorzegt de lente. Winterlang verstoken
van u, smeltwater aan de sneeuw ontloken,
wacht ik u, om in bloemen op te staan.